

Επίκαιρη Ανάλυση

Quo Vadis, Ουκρανία;

Δρ. Κωνσταντίνος Φίλης

Διευθυντής Ερευνών

Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων

Οι τελευταίες εξελίξεις στην Ουκρανία κρίνονται ανησυχητικές για το μέλλον της. Πιθανόν δεν θα το καθορίσουν αλλά ασφαλώς θα το στιγματίσουν. Σε ποιο βαθμό θα εξαρτηθεί από τη διαχείριση της κρίσης τόσο από πλευράς κυβέρνησης όσο και αντιπολίτευσης.

Η μεν πρώτη, κατάφερε, ενώ είχε μετριαστεί ο απόηχος από την επιλογή στα τέλη Νοεμβρίου να μην προχωρήσει στη συμφωνία σύνδεσης με την ΕΕ, να επαναφέρει τον κόσμο στους δρόμους αυτή τη φορά για άλλο ζήτημα, το οποίο, ωστόσο, παραπέμπει στο ευρύτερο διακύβευμα «Ευρώπη ή Ρωσία», «πρόοδος ή οπισθοδρόμηση». Ο νόμος που επί της ουσίας απαγόρευε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ξεσήκωσε εύλογα σωρεία αντιδράσεων και πιθανότατα θα αναθεωρηθεί και ως κίνηση καλής θέλησης αλλά και ως παραδοχή του λάθους. Η ροπή, λοιπόν, της κυβέρνησης προς τον αυταρχισμό και η εκτεταμένη διαφθορά (η τελευταία εντάθηκε επί του φιλοδυτικού συνασπισμού), ενεργοποίησε τα αντανακλαστικά αρκετών Ουκρανών, που είδαν στην απόφαση της κυβέρνησης μία ακόμη οπισθοχώρηση σε θέματα δημοκρατίας και ελεύθερης έκφρασης. Αλλά κυρίως υπενθύμισε το κακό σοβιετικό παρελθόν, που κατά ορισμένους συνδέεται άρρηκτα με την υιοθέτηση ενός απολυταρχικού μοντέλου διακυβέρνησης, όπως το υφιστάμενο στη γειτονική Ρωσία. Η δε ταύτιση του ουκρανού προέδρου με τη Μόσχα, ήδη από το 2004, ενίσχυει αυτή την άποψη, αναδεικνύοντας εκ νέου το δίλημμα μεταξύ Δύσης και Ανατολής.

Εντούτοις, για την αποφυγή δημιουργίας μίας πλασματικής εικόνας, οφείλουμε να επισημάνουμε πως οι θέσεις της μεγάλης πλειοψηφίας των Ουκρανών του ανατολικού τμήματος πόρρω απέχουν από αυτές των συμπατριωτών τους στο δυτικό κομμάτι της χώρας, ενώ οι στενοί δεσμοί με τον ανατολικό γείτονα ιδώνονται ως φυσική ιστορική εξέλιξη, αλλά και ως αναγκαστική ωφέλεια για την ίδια τη βιωσιμότητα του Κιέβου. Πράγματι, η τελευταία συμφωνία για εξαγορά \$15 δις ουκρανικών ομολόγων, σε συνάρτηση με τη δραματική μείωση της τιμής φυσικού αερίου (από \$400 τα 1000 κ.μ. σε \$268,5) απέτρεψαν μία ακόμη προσφυγή στο ΔΝΤ υπό δυσμενείς όρους. Αλλά με το κόστος σε εθνική κυριαρχία να είναι απροσδιόριστο. Είναι χαρακτηριστικό πως η αναθεώρηση

της τιμής αγοράς ρωσικού αερίου θα γίνεται σε τρίμηνη βάση, στοιχείο που προσφέρει στη Μόσχα ισχυρό μοχλό πίεσης έναντι της όποιας ουκρανικής κυβέρνησης.

Ταυτόχρονα, στις έτσι και αλλιώς διασπασμένες δυνάμεις της αντιπολίτευσης παρείσφρυσαν ακροδεξιά και εθνικιστικά στοιχεία, με αποτέλεσμα οι συγκρούσεις με τις αστυνομικές δυνάμεις να γίνουν βιαιότερες. Το κυριότερο, όμως, είναι πως η ακραία εξτρεμιστική πτέρυγα σήκωσε τον πήχη των απαιτήσεων έναντι της κυβέρνησης σε τέτοιο βαθμό ώστε η αποτυχία στη διαπραγμάτευση να φαντάζει δεδομένη. Κατόπιν, ως συνήθως, ακολούθησε πλειοδοσία από τα υπόλοιπα κομμάτια της αντιπολίτευσης (για να κόψουν τη διαρροή ψήφων), ενώ πριν λίγες μέρες ένα εκ των ηγετικών στελεχών αυτοπροσδιορίστηκε ως ο ηγέτης των φιλοευρωπαϊκών δυνάμεων. Πιθανόν, εδώ η κυβέρνηση να έχει την ευκαιρία να «παίξει» με τις αντιθέσεις της αντιπολίτευσης, προσφέροντας σε κάποιες δυνάμεις παραχωρήσεις που θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν ως νίκη στο ακροατήριο τους (π.χ. παραίτηση πρωθυπουργού και υπουργών, απόσυρση αμφιλεγόμενου νόμου, απελευθέρωση κρατουμένων), ώστε να αποδυναμώσει το κίνημα εναντίον της με το μικρότερο δυνατό κόστος –τηρουμένων των αναλογιών- για τον ίδιο τον Γιαννουκόβιτς. Βέβαια, αν ο συμβιβασμός που προτείνει δεν γίνει αποδεκτός, δεν θα διστάσει να προσφύγει στην προσφιλή τακτική ανάλογων καθεστώτων: αυτή της βίαιας καταστολής. Και αυτό διότι τότε θα προτιμήσει να δώσει τη μάχη διατήρησης στην εξουσία, έχοντας το πλεονέκτημα ελέγχου των δυνάμεων ασφαλείας, αντί των συνεχιζόμενων υποχωρήσεων που θα αυξάνουν ολόένα και περισσότερο τις προσδοκίες της αντιπολίτευσης, πριονίζοντας του την προεδρική καρέκλα.

Αυτή τη στιγμή, η πιθανότητα όξυνσης της κατάστασης μοιάζει επικρατέστερη αυτής της αποκλιμάκωσης, παρά τις διεθνείς παραινέσεις και πιέσεις. Και αυτό γιατί από τη μία οι χαώδεις διαφορές στην αντίληψη για το μέλλον της χώρας δεν γεφυρώνονται από τα αποτελέσματα των εκλογών (υπό την έννοια ότι η νομιμοποίηση της όποιας κυβέρνησης δεν είναι καθολική, αλλά μερική), από την άλλη η Ουκρανία είναι αρκετά σημαντική για να «αφεθεί στις τύχες της» από τους εκάστοτε εξωτερικούς ενδιαφερόμενους. Βρισκόμενη, λοιπόν, ανάμεσα στις συμπληγάδες της εσωτερικής διχόνοιας και της συστηματικής έξωθεν παρέμβασης, δεν πρέπει να μας προξενεί εντύπωση το σημερινό αδιέξοδο. Που μπορεί να αποσοβηθεί με κάποια πρόσκαιρη λύση, ωστόσο, δεν θα δώσει απάντηση στο καίριο ερώτημα «quo vadis Ουκρανία», το οποίο θα εξακολουθήσει να την ταλανίζει για πολύ καιρό. Αλλά το κύριο ζητούμενο σήμερα είναι αν την επόμενη μέρα θα βρεθεί ένα βήμα πιο κοντά στη σταθερότητα ή την αστάθεια και ποιες θα είναι οι επιπτώσεις εντός και εκτός, αν επισυμβεί το δεύτερο.

Παράλληλα, δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι η πορεία των γεγονότων στο Κίεβο εντάσσεται σε ένα γενικότερο ανταγωνιστικό πλαίσιο σφαιρών επιρροής με έπαθλο ένα κράτος που ο Μπρεζίνσκι από τη δεκαετία του 1990 αποκαλούσε στρατηγικό γεωπολιτικό άξονα στην περιοχή της Ευρασίας. Σε ότι αφορά τη

Ρωσία, η Ουκρανία αντιμετωπίζεται ως φυσική προέκταση της προς τη Δύση, ενώ αποτελεί πιθανόν τη μοναδική χώρα, χάριν της οποίας η πρώτη θα μπορούσε να θυσιάσει τις σχέσεις της με τους εταίρους της, αρκεί να την διατηρήσει υπό τον έλεγχο της. Δεν θα απέκλεια το επόμενο διάστημα, ιδίως αν υπάρξει επιδείνωση, κατηγορίες και υπόνοιες από πλευράς Ρωσίας για τον «ύποπτο» ρόλο ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και ΜΚΟ στην κρίση. Σε μία τέτοια περίπτωση, οι καταγγελλόμενοι θα επιστρέψουν τις κατηγορίες για τον αντιπαραγωγικό ρόλο της Ρωσίας, με κίνδυνο αφενός να δημιουργηθεί μύλος στις ήδη τεταμένες σχέσεις Βρυξελλών-Μόσχας, αφετέρου οι εγχώριοι παίκτες να ενθαρρυνθούν από τους «προστάτες τους» και να επιδιώξουν να λύσουν μία και καλή τις διαφορές τους. Ένα τέτοιο σενάριο πρέπει πάση θυσία να αποφευχθεί, καθότι θα είναι καταστροφικό για ένα κράτος, του οποίου η οικονομία βρίσκεται στο χείλος του γκρεμού.

Πάντως, το ενδεχόμενο ενός –έστω και περιστασιακού- λειτουργικού συμβιβασμού, επίσης, διατηρεί σοβαρές προοπτικές, ειδικότερα εφόσον οι εμπλεκόμενοι γνωρίζουν πως σε αντίθετη περίπτωση θα ακολουθήσει αιματοχυσία, την οποία όλοι, για διαφορετικούς λόγους, επιθυμούν να αποφύγουν.

